

Nincs kedvünk elhagyni egymást

Író tábor Magyar Kanizsán

A Tisza – ezt Juhász Gyula óta tudjuk – több mint folyó, sőt, több mint a legmagyarabb folyó. A Tisza intézmény. A parti füzesek, a lomha kanyarulatok álmatag szökesége: univerzum. Van valami borzongatóan, gyönyörűen titokzatos a tiszai világban, Attila hármaskoporsójától a kérészek haláltáncos virágzásáig. A déli Tisza mente, apai őseim földje, a Szeged alatti bácskai-bánsági rónaság az elszakított Délvidék máig legmagyarabb része, Magyar Kanizsa pedig – amely alig néhány éve kaphatta vissza hivatalosan is nemzetiségi viszonyait hűen tükröző településnév-előtagját – az egyik lehangulatósabb, legbájosabb magyar kisváros Juhász Gyula folyójának partján.

Alighanem a kifinomult izlés, a csönd, a szépség, a nyugalom és a meghittség szeretete készíthette az alig hétesztendő második, immáron titói Jugoszláviában az irodalomszervező szakférfiakat arra, hogy éppen Kanizsán rendezzék meg az újra megszerzett, Vajdaságnak elnevezett tartomány – majd később az egész ország – írástudóinak táborát.

Ne feledjük, 1952-t írunk: innen alig tizenöt kilométerre betonbunkerek sora, aknazár, vasfüggöny, a gaz imperialisták láncos kutyája, a délszláv partizánvezér-pártfőnök – csupán azért, mert négy évvel korábban nemet mert mondani a világtörténelem legvéresebb kezű zsarnokának. Az 1944-ben megtizedelt délvidéki magyarság még mindig az ájult rettegés időszakában, ráadásul az anyaországtól is hermetikusan elzárva.

A gondosan kinevelt-kiemelt janicsárok teszik a dolgukat. Nagy szükség van rájuk.

Az illetékes elvtársak elérkezettnek vélik az időt a nagyobb szabású kirakatrendezésre (ebben erre felé később is profinak bizonyultak): előbb '52 nyarán Palicson megtartják a roppant látványos Ünnepi Játékokat, az elcsatolás óta először nyilvános magyar dallal-táncos-vigalommal, azután szeptemberben: író tábor Kanizsán. Ezután évtizedeken át ennek „alkalmi és törzsvendégei alig szólhattak nyíltan a kultúra hozzájuk közel álló kérdéseit boncolgatva az ország pusztulásának okairól. A társadalmi normák szerint ugyanis az számított erkölcsösnek, aki a párt szellemében forgatta a tollat, és tisztában volt vele,

meddig nyúlnak a Kommunista Szövetség adományozta liberalizmus határai. Szófogadó írók kellettek Kanizsán” – írta az egyik legjobb délvidéki irodalomtörténész, a közelmúltban elhunyt Vajda Gábor. Olyanok például, akik – a szintén délvidéki Hornyik Miklós szavaival – „neoavantgárd divatprózát írtak, többnyire az élet seszínű dolgairól, jó esetben a női hüvelyizmok akaratlagos mozgásáról”.

A mellébeszélés e félelem és gáncs nélküli lovagjai pedig évről évre itták a hús fröccsöket vagy a fél deci szilvapálinkákat a magyar Kanizsai Vigadó monarchiás teraszán, gyönyörködtek a hajnali Tisza lélegzetelállító fenségében, lubickoltak a gyógyfürdő medencéjében, és általában, miként Vajda fejtegeti, „noha többé-kevésbé mindenki tisztában volt a táborvendégek között a jugoszláv társadalom dekadenciájával, képes volt megtalálni az adott körülményekhez való alkalmazkodás módját”. Amikor pedig 1982-ben *A csönd városa* címmel reprezentatív kötet lát napvilágot Kanizsáról és író táboráról, az újvidéki Magyar Szóban az irodalomtörténész így fogalmaz: „Hogy mi hiányzik A csönd városából? A történelmi, gazdasági és művelődési múltat feltáró tudományos beszámoló, a rajongó és eszményítő versek mellett talán azoknak a szemléleteknek is helyet kellett volna adni, melyek nem látják különösebb értelmét az író tábornak, vagy szokatlan javaslatokkal rukkolnának elő. A szellemi horizontnak ilyenfajta kiszélesítése korántsem lett volna ünneprontás.” Csakhogy a cikk bizony annak bizonyult, s a jutalom nem is maradt el: az államvédelem ezután több mint tíz évig távol tartja a szerzőt Kanizsától.

Azután 2003-ban váratlanul történik valami: a Tisza mentén ekkoriban már huzamosabb ideje több településen magyar vezetésű önkormányzat működik, s a magyar Kanizsai lehetőséget ad egy óbecsei illetőségű, ekkor már nemcsak odahaza, hanem az egész Kárpát-medencében jó nevű, ötvenéves költő-szociográfusnak, a képzőművészként és magyar közéleti emberként is elismert Tari Istvánnak, hogy „vegye át”, frissítse fel az író tábor. Néhány lelkes, kitűnő szervezőképességű, a korábbiaktól alapvetően eltérő szemléletű segítő társával Tari alig fél évized alatt kisebbfajta csodát tesz: a Magyar Kanizsai Író tábor a ma-

gyar nyelvterületen a felelős, népben-nemzetben gondolkodó írástudók reprezentáns seregszemléjévé válik. Nem akármilyen szellemi munícióval: az író-tábornak tradicionálisan minden évben külön „központi témája” van, ezt illenék a maguk eszközeivel alaposan, mélyen körbejárniuk a részt vevő tollforgatóknak. (Csak a teljesebb előkép, a már emlegetett múlt jellemzéséül: még 1988-ban is, midőn tudvalevően már igencsak rengett a föld az anyaországban, az író-tábor olyan, alapvető és eleven közérdekű kérdést tűzött napirendjére, mint a kertek és a parkok problémája.) Izelítő a 2003 és 2008 közötti témákból: Gyilkosok között élünk; Szorításban – az író felelőssége és a szabadság; Egyik lábunk Európában, másik a Balkánon – hol a szívünk?

Az elmúlt öt év során a délvidéki magyar szellemi élet kipróbáltan minőségelvű, a közösségért felelős alkotói lettek Magyarokanizsa szeptemberi vendégei: a prózaíró-publicista szabadkai Dudás Károly; a törökkanizsai pap költő, az észak-bánsági elhagyatott magyarság apostola, Bogdán József; a többszörösen elátkozott, a titói hatalom által kétszer is bebörtönzött író, Vicei Károly; a temerini költő és író, Csorba Béla; a rendkívül tehetséges költő-publicista, tanár, a horgosi Bata János. Az anyaországból Ács Margit és Ambrus Lajos, Buda Ferenc és Döbrentei Kornél, Bertha Zoltán és Sarusi Mihály, Benedikty Tamás és Szokolczay Lajos, továbbá Márkus Béla, Cs. Nagy Ibo-lya, Kalász Márton, Pomogáts Béla, Serfőző Simon. A Délvidékről elszármazottak közül Apró István, Bognár Antal, Mák Ferenc, Hornyik Miklós – és a Muravidékről itt van a kiváló költő-lapszerkesztő Bence Lajos, a kárpátaljai illetőségű irodalmár, S. Benedek András, a délszlávokat pedig a szabadkai horvátok egyik legigényesebb entellektüelje, a magyarul kitűnően beszélő költő-esszéista, Milovan Miković képviseli. Ebben a közegben rövid idő alatt természetessé váltak a „szülőatyja”, Tari István sorai: „közösségként létezni kezdett / ami addig nem létezett kis időre át-éltük / az együvé tartozás erejét kényszerét”. Ez a vonzó kényszer, az új és még újabb átélés vágya hozza

a varázslatos Tisza-partra évről évre azt az eszmeiséget, amely ellen a váltig csupán alanyban-állítmányban gondolkodók a magyar írószövetséggel szemben véghezvitt, sötét akciót idéző tartós bojkottal (is) fellépnek – régi, jól bevált fegyverüket, az agyonhallgatást is bevetvén, hiszen, jól tudjuk, amiről nem beszélünk elvtársak, az nincs.

Ám az író-tábor nagyon is van, sőt: egyre inkább van. Látványos bizonyíték a mostani találkozóra megjelent szép kivitelű, vaskos kötet, a megújult Magyarokanizsa író-tábor fél évtizedének antológiája – természetesen Tari István válogatásában és szerkesztésében. Az anyaországiak főhajtását a legtömörebben talán Döbrentei Kornél fogalmazta meg, aki a szabadkai 7 Nap-nak adott interjújában többek között ezt mondta: „A megváltozott szellemet, hangulatot nem lehet nem észrevenni: a korábbi rossz, álkompromisszumos, álnemzetközieskedő alapállás helyett a tábor már valami egész mást sugall. A történelmi helyzethez és nemzetünk szellemiségéhez felnöve Tari István átvette a vezetést, és ez garanciát jelentett. Igaz magyarok vannak jelen Kanizsán, és köszönöm, hogy közöttük otthon lehettem.”

Két esztendeje egy igazi bácskai magyar tanyán rendezték meg az író-tábor búcsúebédjét. Ahogyan az már lenni szokott, a program jócskán elhúzódott, eleve később értünk ki a ragyogó szombat délben a róna mélyén, árnyas fák között megbúvó, igézó illatokkal fogadó épülethez. Nem feledhető, talán még a hajnali Tiszánál is szebb kép: már jócskán délutánba hajlik az idő, s az udvaron még itt is, ott is önfeledten beszélgető csoportok. Elutazni négy nap sem akarózik senkinek. Nincs kedvünk elhagyni egymást. Köpcös, ősz hajú-szakállú, ragyogó szemű emberke lőt-fut a csoportok között, int, nevet, kommentál, hozzászól, felkiált, most egy hölgyet ölel meg pajkosan, aztán egy szálkás arcú, középkorú magyar vállát veregeti meg biztatón, hogy majdan máris önfeledt hahotában törjön ki a többiekkel együtt. Mint egy kedélyes délvidéki sámán, gyönyörködik a művében. (Magyar Hírlap, 2008. október 4.)

